Poštnina plačana v gotovini.

17. marca 1938

Leto II
Št. 11

Enake dolžnosti za vsakega
Enake pravice za vse!

Nova Pravda

SOCIALNO POLITIČNI, KULTURNI IN STROKOVNI LIST

Izhaja štirikrat mesečno ob četrtkih. Naročnina: mesečno Din 4·—, četrtletno Din 10·—, polletno Din 20·—, celoletno Din 40·—. Posamezna številka Din 1·—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Dalmatinova ulica 8, telefon štev. 21-32. Rokopisi se ne vračajo. Poštnočekovni račun štev. 17.177. Poštni predal štev. 74.

Zelo važna socialna potreba

Takoj po končani vojni je bilo z vso silo postavljeno na dnevni red stanovanjsko vprašanje, ki je bilo skozi nekaj let skoraj naš najvažnejši socialni problem. Dobili smo poseben Zakon o stanovanjski zaščiti, ki je vsaj v skromni meri zaščitil najemnike stanovanj na eni strani pred previsokimi najemninami, na drugi strani pa tudi pred odpovedjo stanovanja od strani hišnega gospodarja. Brezstanovalci so imeli zakon, ki jim je vsaj v najskromnejšem obsegu omogočal, da so mogli dobiti stanovanje, da niso z mnogoštevilno družino propadali na cesti in v brlogih. Tudi nekaj stanovanjskih zgradb v omiljenje stanovanjske bede je prinesel omenjeni zakon. Na pritisk hišnih gospodarjev je zakonita stanovanjska zaščita stalno bolj popuščala, dokler končno ni bila na celi črti popolnoma ukinjena in ni nastopila popolna svoboda razpolaganja s stanovanjskimi prostori po hišnih posestnikih. Od stanovanjske zaščite je ostala v veljavi samo še določba, po kateri nove stanovanjske hiše za gotovo dobo let uživajo davčno prostost oziroma davčne olajšave.

Države zunaj po svetu so bile drugega mnenja in so vztrajale na tem, da stanovanjska zaščita slejkoprej spada k socialno-političnim dolžnostim države in da malega človeka zaščititi tudi pred kapitalističnim izkoriščanjem hišnega gospodarja, ker ne gre, da bi delovni človek moral za skromno stanovanje plačevati kar četrtino ali še več od svojih dohodkov. Država je dolžna, da pazi na draginjo najvažnejših življenjskih potrebščin, h katerim nedvomno spada tudi stanovanje. Moderne države niso ukinile zakonov, ki imajo namen, da z raznimi sredstvi pospešujejo stanovanjsko akcijo, t. j. zgradbo novih stanovanjskih poslopij, hiš, zlasti po zasebnikih, ki ne razpolagajo z velikimi denarnimi sredstvi.

Stanovanje, človeka dostojno stanovanje, ki je prostorno, sončno, zračno, v vseh ozirih prijetno in zdravo, spada h kulturnim potrebam človeka, k njegovim osnovnim socialnim pravicam in k potrebam družabnega reda, ki svoj obstoj, svoj socialen mir in red naslanja na lepo, moralno neskvarjeno zakonsko družinsko življenje. Človek, ki ves dan v potu svojega obraza pogosto pod najtežjimi delovnimi prilikami služi vsakdanji kruh zase in za svojo družino, ne more svoj prosti čas, zlasti čas, ki je namenjen za počitek, prebiti v natrpanih luknjah, v slamnatih brlogih, pod kozolci in v ostudnih barakah ali danes tu, jutri tam. Ne, človek mora imeti prijeten, svoj dom, da ostane človek, da se more civilizirati na zunaj, da se umsko, duhovno in duševno dviga na raven kulturne družbe, predvsem svojega naroda in narodov okoli sebe. Stanovanje je nujna etična potreba za človeško družbo, ker samo v dostojnem stanovanju se more razviti tiha sreča družinskega življenja, ki naj daje mlademu rodu pravilno vzgojo za narod, državo, človeštvo. Brez dostojnega stanovanja se človek znatno nad žival ne more dvigniti, človek posurovi, izgubi smisel za družbo, za družino, ne zna ceniti dobre strani skromne zasebne lastnine, ne, kako blagodejno vpliva na dušo lasten vrt, nekaj dreves in rož na tem vrtu, človek brez stanovanja postaja pijanec, ubijalec, zver, ki divja na vse strani. Narod, ki nima dostojnih stanovanj, propada, ker mu duša postaja brezdomska, brez ljubezni do rodne zemlje, do ljudstva na tej zemlji. Stanovanjska kultura krepi narod telesno in duševno, usmerja narod v pravilne socialne in politične smeri in ga varuje pred prekipevajočimi prevrati, ki so brez programa in smisla. Stanovanjska kultura je več vredna kot vsaka druga kultura, ker iz prve izvira vse drugo.

Radi svoje velike socialne, kulturne in nacionalne važnosti problem stanovanj ne sme biti prepuščen prostemu, svobodnemu gospodarstvu, prosti igri denarnega kapitala, ne sme biti obvladan po naravnem zakonu o ponudbi in povpraševanju. Stanovanjski problem je izrazito socialen in kulturen problem naroda, kateremu mora javna oblast, predvsem država s svojo zakonodajno močjo posvečati najvestnejšo pažnjo. Interes države, naroda in družbe je, da je stanovanjski problem rešen po socialnih načelih: da ima vsakdo človeka dostojno stanovanje proti znosljivi najemnini, ki naj ne znaša več kot dosetino prejemkov posameznika. Interes države zahteva več: vsakdo, zlasti delovni človek, mora imeti svoj lasten dom, ki je njegova neomejena lastnina. Ta dom naj bo obdan z vrtom, z zemljo, s katero moramo v tesni ljubezni ostati združeni vsi, ki smo seme enega ljudstva.

Ta problem je pri nas nenačet. Ni poskrbljeno za financiranje lastnih stanovanjskih hiš, ne poznamo davčnih olajšav, niti drugih olajšav, ki bi omogočale osamosvojitev delovnega človeka v tej najvažnejši potrebi dnevnega življenja. Država na ta problem ne misli, tudi banovina in občine ne — ali je čudno, da tudi industrijska podjetja ne kažejo zanj smisla! Narod brez stanovanj — je narod brez domovine!

Stroj — odrešenik

Odrešenik! Zakaj so verovali ljudje vseh narodov v prihod odrešenika? Zato ker se niso znali rešiti iz suženjstva in tlake. Sveto pismo stare zaveze govori o prokletstvu, ki je bilo dano ljudstvu na pot življenja: V potu svojega obraza boš jedel svoj kruh! Človek ni bil nikoli zadovoljen s tem prokletstvom in se je prizadeval, da bi si življenje čimbolj olajšal. Ta stotisočletni boj človeka s prirodo, včasih nadčloveški in strašni boj, je sto tisočletno prizadevanje človeka za preskrbo najvažnejših življenjskih potrebščin. Seveda se je vedno gledalo, da se je to doseglo čim lažje in brez večjih žrtev. To so stotisočletja iznajdb, plod ljudskega genija, zmagujočega nad krutostjo in lakomnostjo prirode. V dvajsetem stoletju je ljudski duh napredoval z norim tempom. Tehnični napredek povojne dobe je večji, kot je bil preje v stoletjih. Angleški avtor je mnenja, da že od Grkov in Rimljanov pa do osemnajstega stoletja ni bilo prav za prav nobenega tehničnega napredka razen iznajdbe tiska. A danes?

Danes smo prišli tako daleč, da lahko rečemo: da se je človeštvo rešilo bibliskega prokletstva.

Zastonj pozivajo katoličani ljudstvo, da ne sme pozabiti, da je na tej zemlji človek od Boga obsojen na težko delo, ki ga mora človek izvrševati v potu svojega obraza. V industriji nas bo kmalu privedla tehnika tako daleč, da bo za asistenco pri strojih, ki bodo nadomeščali ljudsko delo, zadostovalo le delo kaznjencev.

Postavljajo se tovarne, v katerih poleg nekoliko inženjerjev skoraj ni delavcev. V modernem poljedelstvu bi po ameriškem proučavanju danes zadostovalo pri racionaliziranem delu eno osmimo preje zaposlenih delavcev. Kje so časi, ko je ljudstvo tožilo in hrepenelo po dneh, ko bo težko fizično delo prenehalo in ko so iz teh hrepenenj ustvarjali legende v odrešenikih. Danes lahko rečemo, da je odrešenik že tu. To je stroj. Stotisočletni boj človeka s prirodo za hrano, obleko, stanovanje, toploto in svetlobo je slavno izvojevan.

Odrešenik je tu, toda na njegovo rešitev čakamo zastonj. Obratno, prihod tega odrešenika je napravil ljudstvu največjo katastrofo, kateri pravimo gospodarska kriza. Ta je še bolj zasužnil fizično in duševno vse one, ki mu še služijo. Poostril je tempo dela. Zahteva veliko večjo vztrajnost delavstva. Dobesedno je izpremenil tovarne v mučilnice, iz katerih prihajajo ljudje predčasno izmozgani in ostareli, za vsako delo nezmožni ter je končno tudi znižal mezde. Izrabil je do skrajnosti vse čudese moderne tehnike edino za kapitaliste, ki so lastniki proizvodnih sredstev — ter je odstranil od dela tu polovico, tam dve tretjini, drugod devet desetin delavcev in jih prepustil nemilosti.

Dogodilo in dogaja se tudi tako, da lastnik, ki ni vpeljal novih strojev, ne more konkurirati z moderno tovarno, zato proda svoj obrat in se odloči, da živi od obresti svojega kapitala, ne da bi vsaj malo pomislil na delavstvo, ki je s tem izgubilo svoj vsakdanji kruh.

Katoliška cerkev hoče to zlo omiliti z moralnimi pridigami in čitati z evangelija in enciklik. Malomeščani hočejo obrniti družabni razvoj nazaj, obujajo z grobov cehe, stanovske uredbe, liberalizem. Kapitalist vidi zlo, ki je nastalo zaradi tega, ker stroj ni služil ljudstvu, temveč so napravili iz tega odrešenika oderuha delavnega ljudstva. Iz strahu pred posledicami oznanjajo in finansirajo fašizem, kateri mora z nasiljem braniti uvedbo novega družabnega reda, ki bi si prisvojil in prilagodil novega odrešenika, ki pa se ni rodil v betlehemskem hlevu, temveč v delavnicah tehnikov in strojnih inženjerjev. Socialistični delavci, graditelji novega družabnega reda, se ne bojijo tega odrešenika, temveč hočejo, da bi se ti moderni stroji uvedli postopoma na ta način, da bi ne bilo katastrof in da bi bilo z novo pridobitvijo ljudskega duha odstranjeno biblisko prokletstvo ter da bi imeli od tega koristi vsi, kajti na ta način bi zavladalo blagostanje, kar je bistvo ljudskega napredka. To pa ni mogoče uveljaviti v družbi, v kateri so te tehnične iznajdbe privatna last, ki ima edino težnjo v izkoriščevanju.

Potrebno je izvesti delo odrešenika in to edino z novim družabnim redom.

Načrtno gospodarstvo

Ideja načrtnega gospodarstva, ki se je utrdila zlasti v letih gospodarske krize, je postala ena izmed najvažnejših idej narodnega gospodarstva in je že cela vrsta držav, ki to že izvajajo.

Ta izraz se uporablja za najrazličnejše oblike in zato moramo difinirati pojem, kaj je načrtno gospodarstvo na široko, da bo zajelo vse oblike. Načrtno gospodarstvo ali narodno gospodarstvo je socializirano in sloni na regulaciji zasebne lastnine. Vse panoge tega gospodarstva so popolnoma ali vsaj v glavnem vodene od države na bolj ali manj dolgo dobo preračunanem načrtu, ki zasleduje splošne narodno gospodarske namene.

Državna oblast je zavzemala do gospodarstva v zgodovini različno stališče. Danes so vse države že opustile tako zvano nevmešavanje v gospodarstvo, vendar pa se kaže to poseganje v gospodarstvo v različni veličini in pod različnimi vidiki, in sicer:

Z gospodarsko politiko vplivajo na proizvodnjo, da se poveča in izboljša. Skrbe, da industrijske države ne zanemarjajo kmetijstva itd.

S socialno politiko pa skušajo doseči pravilno razdelitev imovine in njenih donosov.

V finančnem gospodarstvu, kolikor država sama gospodari, se ravna po načelu odplačila. Tu je izvajano tako zvano prisilno gospodarstvo z davkom in uporabljanjem monopola.

Ustanova zasebne lastnine prinaša mnogo ugodnosti: pridobitna sredstva se izkoriščajo kar moči dosti. Ker pa so dobrine omejene, človeške potrebe pa neomejene, je močno izkoriščanje pridobitnih sredstev oni faktor, s katerim se zadovolji človeške potrebe. Na drugi strani pa prinaša ustanova zasebne lastnine tudi neugodnosti. Povzroča namreč neenako denarno stanje pri posamezniku in to povzroča nasprotja med sloji.

V gospodarstvu samem so se javile razne skupnosti: monopolske zveze na strani podjetnikov in delavcev. To vezanost je začela vpeljavati država sama po svetovni vojni. In tako se je po vojni v celi vrsti držav začelo izvajati načrtno gospodarstvo.

To so glavne misli načrtnega gospodarstva.

Ima pa to gospodarstvo dobre in slabe strani. Če se isto idealno izvaja, so v njem velike koristi celote. Izkoriščanje tudi preprečuje. Gospodarstvo se splošno uravnovesi in tisto nemirno valovanje odpade. — To bi bile dobre strani načrtnega gospodarstva.

Slabe strani pa so: v glavnem socialne neenakosti niso s tem odpravljene. Samostojno vodstvo je nekako podvrženo omejenosti svobode. Poveča se politična odvisnost, ker se s povečano gospodarsko odvisnostjo veča politična odvisnost. Zasebna iniciativa je odpravljena v skrajni obliki. Neposredno se ne interesira nihče, razen gospodarskih uradnikov — saj so vsi drugi le najemniki. Tako približno nam je nakazana pot v bodočnost. Treba se je izogibati samosvojega in vezanega gospodarstva. Skušati je ustvariti ono obliko gospodarstva, ki si prizadeva nuditi koristi od navedenih oblik gospodarstva in se izogniti slabim stranem obeh skupnosti.

Razni dogodki

Zasedanje zastopnikov delavskih zbornic. V Splitu se je začelo v petek zasedanje centralnega tajništva delavskih zbornic. Na konferenci so delegati iz Ljubljane, Zagreba, Beograda, Novega Sada, Sarajeva in Splita. Na dnevnem redu so bile razprave o delovnem času, o brezposelnosti, o zaščiti delavskih zaupnikov, o inspekcijah dela, o novi uredbi glede skrbstva za brezposelno delavstvo, o pokojninskem zavarovanju in drugih aktualnih socialnih problemih.

Za senatorje so imenovani minister za industrijo in trgovino dr. Milan Vrbanič, upokojeni minister dr. Franc Kulovec, tiskarnar in novinar iz Beograda Stevanović ter mostarski župan Huseim Čišić.

Slovenski napredni poslanci so se pretekli teden zglasili pri predsedniku vlade. Z njimi so bili sprejeti tudi dr. Kramer, Pucelj in dr. Marušič. Tam je narodni poslanec Mohorič naglašal potrebo enakega upoštevanja zadružništva, ki ni včlanjeno v zadružni zvezi. Predsednik vlade je v svojem odgovoru naglašal, da bo zadevo proučil in da se bo vlada ravnala po načelu, da gospodarstvo ne pozna razvoja po politični pripadnosti.

Novi Pokojninski zavodi. Ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje je sporazumno z ministrskim svetom definitivno sklenilo, da se bodo ustanovili novi Pokojninski zavodi v Zagrebu, Beogradu in Sarajevu. Po drugih banovinskih mestih pa bodo ustanovljene le poslovalnice teh zavodov Znano pa še ni, kakšno področje bo dodeljeno tem novim zavodom. Sigurno je, da ostane Dalmacija še naḍalje v območju ljubljanskega Pokojninskega zavoda.

Svetovna konferenca dela 1939. leta. Upravni svet mednarodnega urada dela je imel sejo, kjer je bil izvoljen desetčlanski pripravljalni odbor za svetovno tekstilno konferenco v Washingtonu. Na konferenci 1939 se bodo predvsem obravnavala sledeča vprašanja: Ureditev delovnega časa na 40 ur. Sukcesivno skrajšanje delovnega časa v tekstilni, steklarski industriji, pri javnih delih. Ker bi bilo obravnavanje za vse stroke posebej predolgotrajno, bodo predlagali celotno ureditev delovnega časa za vse enako. Posebno bo aktualno vprašanje delovnega časa v premogovni industriji in v poljedelstvu.

Ameriški zdravniki zdravijo zastonj. 450 najslavnejših zdravnikov je nastopilo na javnem zborovanju proti nesocijalnemu ravnanju ameriške zdravniške službe in zahtevalo, da bi se ustanovila državna organizacija, katera naj bi imela bogato subvencijo, ki bi revnim nudila zastonj zdravniško pomoč.

V Angliji se je obneslo zavarovanje proti brezposelnosti

Iz letnega poročila za leto 1937. izkazuje komitet zavarovanja proti brezposelnosti (Unemployment Insurance Statnory Committee) presežek 60,379.000 liber, od katerih je bilo 52 milijonov 963.000 določenih za bodoče izdatke in vsota 7,416.000 liber se bo uporabila v korist in izboljšanje ter za izpopolnitev te institucije. Računa se, da bo v osmih letih 1,000.000 liber čistega pribitka, seveda le v tem primeru, če se sedanji gospodarski položaj ne poslabša. Predsedstvo zavarovalnice je predložilo predlog, da bi se podjetjem, ki prispevajo zavarovalnici, dal popust in to za vsakih 10 dni en brezplačni dan, da bi bile zvišane podpore 3.9 šil. na 10 šil tedensko za žene in odrasle člane rodbine nezaposlenih oseb. Ti predlogi so bili sprejeti, vse to pa stopi v veljavo s 1. aprilom.

Poljedelski odsek te zavarovalnice izkazuje jako dobre rezultate in prav zaradi tega se znižuje čakalna doba brezposelnih vseh od šestih dni na tri. S tem so poljedelski delavci izenačeni z industrijskim delavstvom. Tudi prispevki zaposlenih poljedelskih delavcev se znižujejo za 45 para tedensko na 7.20 din za moške in 6.30 din za ženske. Podpore mladoletnih brezposelnih med 18. in 21. letom so se zvišale na 126 din tedensko od prejšnjih 111 din. Istočasno je bila tudi podaljšana pravica na podporo, in sicer na 300 dni v letu. Ti stroški bodo znašali približno 222.500 liber šterlingov na leto.

V celoti znašajo dajatve zavarovalnice v minulem letu 43,565.187 liber šterlingov. Na podpore je odpadlo 33 milijonov 160.000 lib. št., 3 milijone lib. št. je šlo za obresti, ostanek pa je šlo za stroške administracije. Dohodki so bili v celoti za 21,401.726 lib. šterlingov večji kot izdatki in s prenosom iz leta 1936. je dosegel prebitek 60,379.000 lib. št. Padec prejemkov proti minulemu letu znaša 740.325 lib. šterlingov, znižanje zavarovalnih postavk je bilo prekoračeno s prirastkom zavorovancev odnosno padcem brezposelnosti, katerim dajatve so se znižale za 4,850.000 lib. št. proti letu 1936. V vsem letu 1937. se je videlo, da se situacija boljša in računalo se je s še večjim prebitkom, toda v jeseni je prišel nepričakovano obrat in situacija se je poslabšala, da je aktiva bilance to občutila.

Za letošnje leto in tudi za leto 1939. predvidevajo poznavalci britanskega delavnega trga z narastkom zaposlenosti, glavno zaradi oboroževalnega programa. S tem pa bo tudi bolj utrjen fond proti brezposelnosti in zato priporoča komitet za to prehodno dobo konjunkture znižanje temeljnega kredita za 20 milijonov liber šterlingov, da bi se tako znižala višina obresti, kar bi bilo ugodno za slabejše čase.

Obvezno zavarovanje proti brezposelnosti se je v Angliji obneslo zelo dobro in bi se moralo uvesti tudi pri nas.

Društvo Rdečega križa v Dravski banovini

—ić— Dne 6. marca t. l. se je vršila redna letna skupščina banovinskega odbora Rdečega križa v Ljubljani ob številni udeležbi sreskih odborov. Zborovanje je vodil dolgoletni predsednik dr. Krejči, ki je v kratkem in preglednem poročilu povdaril glavne smernice opravljenega dela in izrekel zasluženo zahvalo svojim sodelavcem.

Iz tiskanega poročila je razvidno, s kakšnimi težavami se je društvo borilo, kaj je ustvarilo in kako je hotelo razširiti razumevanje za svoje namene tudi med najširšimi krogi. Predvsem je važna ugotovitev, da bi bilo treba smotreno organizirati propagando z nastavitvijo posebnega uslužbenca in z nabavo potrebnega materijala. Na ta način bi bila omogočena uspešnejša organizacija, ki bi zbrala vso javnost ter s tem posplošila skrb in razumevanje za naloge društva Rdečega križa.

Društvo računa z aktivno organizatorično in propagandno podporo duhovnikov in učiteljev, na katere tako posredno apelira in jih poziva k splošnejšem sodelovanju. Ne omenja pa nujno potrebnega dela zdravnikov, ki bi morali po svojem poklicu skrbeti za pospeševanje sanitetnega dela Rdečega križa. V vsej banovini je včlanjenih 197 zdravnikov v svojstvu rednih članov in 16 podpornih. Očitno je, da je to število v primeri s staležem vseh aktivnih zdravnikov minimalno in da gre skoroda le za častne izjeme, ki ne morejo odtehtati škodljivega nerazumevanja za namene in praktično delo tega društva. Banovinski odbor Rdečega križa bo moral v bodoče povzročiti odkrito pozitivno ali negativno odločitev zdravnikov, ker bo samo na ta način pridobil večje število potrebnih sodelavcev, odnosno odkril stvarnejše vzroke omejenega razmaha in uveljavljanja.

Sklicevanje na zakon in pravila pri navajanju prvenstvenih nalog društva Rdečega križa je sicer pravilno, toda dosedanje delovanje in dejanske potrebe dokazujejo, da je delo **«za izboljšanje narodnega zdravja»** predpogoj za uspešno izpolnjevanje enega izmed glavnih namenov, **«da daje v mirnem času ljudstvu prvo pomoč ob ... raznih epidemijah in drugih občih ljudskih nadlogah».** Zato bo moralo društvo tudi v bodoče posvečati vso dolžno skrb narodnemu zdravju ter tako na cenejši in koristnejši način zatirati vse škodljive pojave, ki povzročajo epidemije in zdravstvene nadloge. Pri tem bo najvažnejša vzgoja čim večjega števila samarijanov in bolničarjev, ki bodo skrbeli za splošno narodno zdravje s posebnimi nalogami v primeru vojne.

Glasom poročila so se vršili v letu 1937. trije bolničarski in dva samarijanska tečaja, kar je v odnosu napram številu članov in prebivalcev premalo. Banovinski odbor bo moral v bodoče v še večji meri podpirati občinske in sreske edinice pri organiziranju takih tečajev.

Poročilo je zamolčalo — verjetno po krivdi onih, ki bi morali obvestiti banovinski odbor — razveseljivo dejstvo, da so pri bolničarskih in samarijanskih tečajih v Celju in Ljubljani sodelovali tudi zavarovanci Okrožnega urada za zavarovanje delavcev, ki so se prijavili na izrecno vabilo tega urada. Izpit je položilo 26 zavarovancev, katerim so pozneje delodajalci poverili vodstvo pomožne zdravstvene službe v obratovališčih. To sodelovanje društva Rdečega križa in Okrožnega urada bo treba izpopolniti, ker se bo vsled tega zvišalo število obiskovalcev tečajev in s tem tudi število kvalificiranih samarijanov in bolničarjev po tovarnah in drugih delavnicah. Pomagano bo vsem delavcem, ki so v primeru nezgode običajno prepuščeni prvi nestrokovni pomoči sodelavcev in pri katerih je zaradi tega podana možnost nevarnih komplikacij. Higijena pri delu bo napredovala, obenem pa bo izobraženo in pripravljeno veliko samarijanov, ki bodo v primeru katastrof pomagali tudi izven svojega obratovališča. Tako delo bodo delavske organizacije pozdravile.

Skupščina je odobrila mnoge predloge za spremembo zakona o društvu Rdečega križa. Z navdušenjem je zlasti pozdravila apel na glavni odbor društva, da izvede vsestransko mednarodno akcijo za ohranitev miru in likvidacijo obstoječih sporov.

Vse obmorske države imajo že najnovejši načrt nemškega orožja, tako imenovane leteče podmornice. V ladjedelnicah v Hamburgu gradi Nemčija hidroplan, ki se bo lahko uporabil tudi kot podmornica.

Ta nova podmornica je 20 m dolga. Dosedanji poizkusi so pokazali njeno veliko uporabnost. Četudi se je vse delalo v veliki tajnosti, so nekatere države imele že vse načrte v rokah, preden je bila podmornica gotova.

Iz tega je razvidno, da imajo nekatere države sijajno organizirano tajno službo in izborni agentski aparat.

Naročajte, čitajte in dopisujte v „Novo pravdo“

Karel Nový: 7

ŽIVETI HOČEMO

(Roman.)

Zbudil se je z razbolelo glavo. Planil je iz postelje, naježen od groze, kje je in kaj se je z njim zgodilo. V izbici je bil sam in za čudo, tudi zavoj z delovnimi cunjami je bil tu! Potemtakem se ni moglo bogve kaj zgoditi. Opazoval je motno svitanje onkraj okenskega okvira. Toda zgodilo se je več, kot mu je dal slutiti njegov spomin. S kom in kam je kolovratil z vrta restavracije?

Z višine tretjega nadstropja je gledal na črna dvorišča, na zadnje stene hiš s slepimi okni in plasti saj ob okenskih okvirih. Tesnoba stvari, ki so ga obdajale, je prav tako pritiskala nanj, kakor bolečina v glavi ali pa prepir in pijan ženski jok, ki se je začul iz sosednje sobe. In dva od petih stotakov sta mu manjkala. To ga je hudo potrlo.

Odšel je še speč na cesto. Bil je popolnoma brez misli. Česa naj se loti? Koga naj vpraša, kje naj išče dela? Spočetka se je majal kakor ukročen razgrajač. Godba iz restavracije in ženski jok sta spremljala njegove korake.

V parku se je usedel in dobro videl, kako ga je stražnik premeril z očmi. No, kar vpraša naj, kaj išče tu! Segel je v žep po Magdalenino pismo; bilo je že čisto oguljeno, ker ga je neprestano vlačil na dan in ga spet spravljal.

Dragi Jože,

nate mislim, posebno zdaj, in zdi se mi, da se ti dobro godi, saj moškim je zmerom lepo, toda z ženskami je drugače, dragi Jože. To ti piše Marija Magdalena, da boš vedel!!!

Zbogom.

Čemu toliko klicajev? Od vsega je razumel toliko kot nič.

Jože Tomeš je bil zabita glava. Komu drugemu bi se koj posvetilo, njemu pa je prišlo na um šele sedaj, ko je bil ves ubog in opljuvan, ko so mu glava in misli ostrile bolečino od preobile pijače.

Prestrašil se je. Kako je bilo mogoče, da se že prej ni tega spomnil!

Z nagrbančenim čelom, toda z odločnostjo v srcu se je nameril proti postaji cestne železnice. Trajalo je skoraj uro, preden je dospel k vodarni na Letno, kjer je stanovala Magdalena. Blodil je po ulicah. Napačen naslov? Ne, samo nekajkrat se je zmotil v smeri ulic. Končno je v četrtem nadstropju zadružne hiše, daleč za vodarnsko postajo, našel ime njene gospodinje.

«Gospodična Marija — Magdalena Klímova», je iztisnil iz sebe pred široko žensko, ki se je prikazala med vrati.

«Kaj hočete od nje?» je vprašala in priprla duri, kakor bi hotela s tem pokazati, da ne sme vstopiti. «Gospodična se je včeraj na vsem lepem odselila. Mar je tu golobnjak!»

«Ali ne veste kam, gospa?»

«Kako naj bi vedela!»

Vrata so se zaprla. On pa je še vedno stal tik pred njimi in strmel vanje, kakor bi se vneto zanimal za njih rumenkasti firnež ali za poteze pleskarske ščeti.

Ne vedoč kaj bi, se je obrnil, da bi šel. Kam? Če je prej opazoval firnež, se je zdaj zagledal v zaboj s pepelom. Na vrhu je sredi črepinj cvetličnega lonca ginila davno odcvetela trobentica.

Pritisnil si je klobuk na prsi in se zvil ponižno kakor berač. Vsaj to naj mu povedo, kje je v službi! Pozvonil je še enkrat.

«Slišite», je rekla gospa, ki je takoj odprla, kajti stala je za vrati in prisluškovala, ali se sumljivi gost oddaljuje. «Kaj pa še hočete!» Kljub temu je povedala, kar je moral vedeti. Naslov Berte Roubitschkove, kjer je v službi.

«Gospodične Klímove ne bo», mu je tam pojasnila slamnato rumena gospodična z velikanskimi naočniki na drobnem nosku. «Bržkone je bolna. Vzela si je dopust.»

Sedaj ni niti trenotek več dvomil, da je zato izginila, da bi odpravila.

Če bi jo poiskal takoj sinoči! Če bi se pripeljal še tisto uro, ko so ga odslovili!

Če!

Ali pa se je potajila! Če je slutila, da pride in naročila na stanovanju in v delavnici, naj mu karkoli natvezejo? Ali ni bila že vnaprej pripravljena ta selitev in dopust? Mogoče ga je zapazila z okna pri svoji gospodinji, ko je begal po njeni ulici.

Fanta ima, sam Bog ve, kako daleč je z njim; zanjo bi bila vražje sitna reč, če bi jo z onim čakal še nekdo drugi, neki Jože Tomeš, kmečki delavec, brezposelni steklar, koštrun zraven mestnega gospoda, teleban s staro kravato in klobukom brez prave oblike.

Šel je s sklonjeno glavo in z rokami v žepih.

Mogoče se snide z njo šele čez mnogo let, če pride zopet k njim. Zdelo se mu je, da čas stoji. Toda kaj njemu mar ure!

Domov pojde. Kar peš. Zakaj hiteti z vlakom?

Vendar pa še malo pogleda za delom!

Ni vedel, kako naj se odloči. Ali naj gre domov ali ne?

Da bi vsaj vedel, kaj se je zgodilo z Magdaleno! Kako bo to zvedel? Sedaj, danes, še danes! Ali naj vendarle počaka pred hišo Roubitschkove? Ne, nikdar! Če se mu Magdalena izmika... Navzlic temu se je vrnil pred vrata velike hiše v Žitni ulici.

(Dalje prih.)

Zunanje politične vesti

-k Pretekli teden nam je prinesel največjo zunanjepolitično senzacijo: **Avstrija je prenehala biti samostojna in neodvisna država.**

Po berchtesgadenskih dogodkih je ministrski predsednik Schuschnigg prišel k sapi in se zavedel dalekosežnosti razgovorov ter je takoj par dni po razgovorih po radiju objavil odločno voljo braniti avstrijsko neodvisnost, rekoč, do tu in ne več dalje.

Proglasil je plebiscit, s katerim naj bi se Avstrijci izrekli za neodvisno samostojnost Avstrije ali proti njej.

Izgledalo je, da se avstrijski narodni socialisti tega plebiscita ne bodo udeležili, ter je tudi časopisje naglašalo, da zato, ker bi dobili premalo glasov, morda komaj 40%.

Da se prepreči blamažo, ki bi je narodni socialisti eventuelno bili deležni, je Hitler poslal avstrijski vladi ultimat z določenim terminom, da se izjavi, da je plebiscit odložen.

Še predno je bila po Schuschniggu ta želja izpolnjena, je prišel nov ultimat, ki je zahteval odstop Schuschnigga in imenovanje nove narodno socialistične vlade, sicer bodo nemške čete zasedle Avstrijo. Schuschnigg se je temu vdal s posebnim sporočilom po radiu, da se umika nasilju.

Takoj je bil imenovan narodni socialist Seyss Inquart za ministrskega predsednika, ki je sestavil narodnosocialistično vlado in v katero je bil pritegnjen tudi pliberški Slovenec dr. Skubl, poznan kot bivši šef policije v Ljubljani.

Seyss Inquart je takoj zaprosil Hitlerja, da pošlje v Avstrijo nemške čete, za vzdrževanje reda in miru. Še isti večer okrog polnoči so nemške čete prekoračile avstrijsko mejo in pričele prodirati v osrčje Avstrije.

Ko je bila prva in najvažnejša pozicija Avstrije v rokah nemških čet, se je pripeljal v Avstrijo sam Hitler, ki je bil v Lincu tudi oficielno sprejet.

V mestni hiši se je vršilo kratko zborovanje v navzočnosti Hitlerja ter je bila med drugim proglašena volja in sklep, da smatra Avstrija čl. 83 Saint germainske mirovne pogodbe za ničev in brezpredmeten.

Francija je bila brez vlade, ki se je šele sestavljala, Anglija je žrtvovala Edena, da lord Halifax pomaga Nemčiji združiti nemško raso. Italija, obveščena o vsem, ni mignila niti s prstom.

Rusija, zaposlena z obračunavanji z voditelji države na eni in morda njen desinteresma na prilikah v Evropi na drugi strani, je mnogo pripomogel h korajži in samozavesti Hitlerjeve Nemčije. Nemci so izkoristili ugoden položaj.

Za našo državo zaenkrat ne groze nobene zunanjepolitične nevarnosti, ogrožen je pa obstoj in razvoj slovenskega življa na Koroškem, njih usoda je skoro zapečatena.

Le takrat si dober poverjenik, če se mnogokrat odpirajo pisma iz Tvojega kraja.

VESELI KOTIČEK.

Poslanec N. se pelje po železnici skupaj s svojim volilcem-invalidom. Razgovarjala sta se o politiki in slabih časih. Poslanec odpre cigaretno dozo in ponudi sopotniku cigareto. «Izvolite si eno prižgati.»

Invalid vzame vardarico in pravi: «E, da, to je pač najmanj, kar sem mogel pričakovati od vas; kajti pred volitvami ste mi obljubljali trafiko.»

«Odkar sva z Vladimirjem poročena, mi zagotavlja, da je v sedmih nebesih.»

«Seveda, ker je bil že preje šestkrat zaročen.»

Srečala sta se znanca. Eden je bil popolnoma plešast, a drugi je imel rdeče lase. Ta z rdečimi lasmi je hotel nekoliko podražiti plešca: «Kje si pa bil takrat, ko je bog lase delil? Te ni bilo poleg, ali jih je zmanjkalo?»

«Bil sem poleg, toda proti koncu že, in ostalo je še precej rdečih las, teh pa nisem maral», odgovori plešec in gre dalje.

Posledica protipravne razrešitve delovnega razmerja

Višina odškodnine. — Predpisi raznih zakonov. — Rok za zastaranje

Razrešitev delovnega razmerja je nezakonita, ako se je delovno razmerje ukinilo proti določbam delovne pogodbe, odnosno proti odločbam zakona. V takem slučaju ima nasprotna stranka pravico do odškodnine. Odškodnina pravno ni enotno urejena. Različno je, ako je bilo delovno razmerje ustvarjeno in urejeno po predpisih obrtnega zakona, drugačna pa je, ako za delovno razmerje veljajo predpisi obč. drž. zakona.

Poglejmo najprej predpise obč. drž. zakona, in sicer slučaje, ako je delavec protipravno prekinil oziroma razrešil delovno pogodbo. Ako je delavec predčasno razrešil delovno razmerje in opustil delo, je sicer s tem prestalo telesno ali duševno izvrševanje dogovorjenega dela, vendar pa pravno postoji še naprej. Zato je delodajalec upravičen, da sili na izpolnitev pogodbe, t. j. ima možnost, da delavca prisili, da pride na delo. To pa je v praktičnem življenju neizvedljivo. Delodajalci se tega sredstva tudi ne poslužujejo. Na mesto tega zahtevajo povrnitev škode, ki je nastala zaradi predčasne kršitve in razrešitve delovnega razmerja. Povrnitev škode je seveda treba uresničiti le potom redne sodne tožbe. Delodajalec nosi breme dokazov, t. j. delodajalec je dolžan dokazati škodo. Važno je opozoriti tudi na sledeče: Če je bil delodajalec upravičen pogodbo odpovedati iz razlogov krivde na strani delavca, ima delodajalec tudi v takem slučaju pravico zahtevati odškodnino, vkljub temu je delovno razmerje sam odpovedal in je delovna pogodba ukinjena. V pravnem svetu je nejasno, v koliko sme delavec za že izvršeno, a ne še plačano delo zahtevati odškodnino odnosno mezdo. Nedvomno je, da mora delodajalec tudi po razrešitvi delovnega razmerja plačati ono delo, ki je zanj koristno in mu prinaša gospodarski dobiček. Sporno pa je, v koliko je dolžan plačati ono delo, katero je zanj zaradi predčasne razrešitve delovnega razmerja postalo brezpredmetno in brez vsake vrednosti.

Tak je pravni položaj v primeru krivde delavca. Podobno je, ako delodajalec predčasno razreši delovno razmerje.

Če je delodajalec delavcu predčasno brez kakega pravega vzroka odpovedal, s tem delovno razmerje ni prekinjeno ali razrešeno, temveč traja dalje do poteka časa, za katerega je bila delovna pogodba sklenjena. Če pa je bila ista sklenjena za nedoločen čas, teče pogodba dalje do poteka zakonitega ali odpovednega roka. Delavcu ostane pravica do mezde nedotaknjena. More se zgoditi, da delodajalec delavcu da upravičen ali utemeljen povod k odpovedi ali k predčasni razrešitvi delovnega razmerja. Delavec zapusti delo. S tem je delovno razmerje ukinjeno in razrešeno, delavec pa mora uveljaviti pravico do odškodnine.

Višina odškodnine, katero mora po zakonitih predpisih uveljaviti delavec, se določa navadno po višini mezde, katera delavcu v smislu pogodbe pripada. Ta mezda pripada delavcu za ves čas, dokler bi delovno razmerje v smislu pogodbe trajalo. Od te odškodnine pa zakon odšteje vse, kar si je delavec zaradi tega, ker ni delal, prištedil ali kar je drugače zaslužil ali bi mogel zaslužiti, če je znal najti delovno priliko. Če bi delovno razmerje trajalo največ tri mesece, mora delavec zahtevati izplačilo celotne na ta čas odpadajoče mezde naenkrat, drugače pa le od izplačilnih terminov in z zakonito dovoljenimi odbitki. V slučaju večje škode je naravno, da delavec more zahtevati odškodnino za to večjo škodo.

V primeru krivde na obeh straneh, ima sodišče dolžnost odločiti, katera stranka more uveljaviti pravico do odškodnine in do katere višine. Določila obrtnega zakona so v nekaterih točkah različna od predpisov obč. drž. zakona.

Če delodajalec odpusti delavca predčasno, ali ima delavec povod za predčasno razrešitev delovnega razmerja, more uveljaviti odškodninsko pravico v višini dogovorjene plače z ostalimi prejemki, ki so v zvezi z delovno pogodbo. V slučajih, kadar delodajalec svojo obrt opusti in radi tega delavca predčasno odpusti, ima delavec pravico zahtevati odškodnino v višini mezde, katera odpade na odpovedno dobo. V primeru, da delavec predčasno razreši delovno razmerje, ima delodajalec možnost uveljaviti odškodninsko pravico. Kadar pa je krivda na obeh straneh, veljajo določila obč. drž. zakona.

Odškodninska pravica po obrtnem zakonu zastara v treh letih. Ako pa delavec po izstopu iz dela izjavi, da mu odškodnina ne pritiče ali da iste ne bo uveljavljal, ta pravica ugasne.

Kaj je novega v naših podružnicah

Jesenice

Za lepšo bodočnost narodnega delavstva

Že v zadnji enih številk našega lista smo opozorili na težko delo, in sicer prosto borbo peščice nacijonalnega delavstva, ki se zbira okoli mlade, snujoče se strokovne organizacije NSZ. To so bili ljudje, ki so si postavili za cilj, da zberejo in organizirajo vse one tovariše v trdno četo, kateri niso hoteli dopustiti, da bi jih komandirala rdeča ali pa črna internacijonala. — Oni so šli v borbo z geslom: delati za tovariša sodelavca in služiti narodu, iz katerega so izšli. Slovenska zemlja jih je rodila, ona jim daje kruh — zato naj bo tudi ona povezana z njihovim trdim vsakdanjim kruhom.

Takrat, ko še ni bilo naše narodne države, so naši tovariši ječali v trdih krempljih črnega, dvoglavega orla. Zato je bila borba huda. Ali čim hujši je bil pritisk, tem hujša sila se je rodila v srcih naših delavskih pijonirjev; niso klonili, stisnili so pesti in udarili levo in desno. Verovali pa so tudi v jugoslovansko idejo, v prihod naše velike Jugoslavije. — Nihče izmed teh borcev ni nikdar iskal časti in slave. V trdem delu in v uspehih so se jim vedno zrcalila odlikovanja in zahvale. — Oni so to videli in občutili. To je bil borbeni sok, ki jih je krepil in spodbujal za nadaljnji pohod. Danes pa stopajo naši tovariši počasi ob stran, na zaslužna in častna mesta ter prepuščajo delo mlajšim svojim sodelavcem. Vendar še vedno z velikim interesom zasledujejo razvoj naše narodne postojanke podružnice NSZ. Veseli in poživljeni so bili pri zadnji volilni zmagi.

Dosti je pijonirjev in njihovo delo naj bo svetel in spodbuden vzgled vsem nam, posebno pa še našemu naraščaju.

Zagorje

V soboto 5. marca t. l. smo spremili k večnemu počitku 56-letnega tovariša Kovač Nikolaja, upokojenega rudniškega paznika, velikega nacijonalnega delavca, ustanovitelja podružnice NSZ in gasilske čete v Zagorju ob Savi. Bil je član Narodne strokovne zveze od ustanovitve, pa do svojega zadnjega trenutka. S pokojnim Nikolajem ni izgubila samo družina svoje najdražje, pač pa smo izgubili vsi ostali svojega najboljšega prijatelja in tovariša. Bil je eden tistih tovarišev, ki tudi v najhujši dobi našega narodnega pokreta ni klonil, temveč je s trdo vero v zmago svojega prepričanja trdno stal na čelu NSZ.

Dragi Nikolaj! Dotrpel si! Ohranili Te bomo v častnem spominu! Tvoji, težko prizadeti družini in sorodnikom naše najiskrenejše sožalje!

Maribor

«Delavska politika» poroča, da je podružnica Narodno strokovne zveze imela svoj občni zbor, ki je izvolil nov odbor podružnice. «Delavsko politiko» bode v oči, da sta v odbor narodnega delavstva med drugimi izvoljena tudi narodni poslanec dr. Ivan Jančič in pa dr. Igor Rosina. Za nas je samoposebi umevno, da se mora slovenski izobraženec zanimati za delavska vprašanja, po modrovanju «Delavske politike» pa je to zanimanje dopustno najbrže samo onim advokatom, katerim delavstvo poverja svoje plače in denar za pravde. Po našem mnenju je nesebično delo za koristi delavstva več vredno kot ono, ki ni nesebično!

Stražišče

Podružnica Narodno strokovne zveze v Stražišču pri Kranju je v nedeljo polagala obračun svojega enoletnega dela.

Predsednik tov. Kaučič je otvoril 14. občni zbor s primernim zgodovinskim poročilom in nagovorm.

Funkcijonarji so podali izčrpna in jasna poročila, ki so zadovoljila veliko število zborovalcev. Polna Križnarjeva dvorana je pazno sledila izvajanjem funkcijonarjev in zastopniku centrale, ter so bili vsi nagrajeni z velikim odobravanjem. Točnejše poročilo še sledi. Zaenkrat izražamo svoje zadovoljstvo nad uspehom in razmahom podružnice, želeč, da bi bilo požrtvovalno delo voditeljev v bodočem letu spremljano z blagoslovom src in duš organiziranih članov.

Družabni večer podr. NSZ v Ljubljani

Kakor je že bilo podrobno objavljeno v zadnji številki našega glasila «Nove pravde», prirede ljubljanske podružnice družabni večer v svrho spoznanja in poglobitve družabnosti med posameznimi pristaši našega pokreta. Tovariši in prijatelji, naj ne bo izgovora in pridite vsi na Jožefovo k «Levu» na družabni večer ki se prične ob 20. uri.

Ciklus predavanj NSZ v Ljubljani

Propagadno kulturni odsek je na eni zadnjih sej, soglasno sklenil, da priredi še par predavanj, in sicer strogo strokovnega značaja, ki naj služijo v izobrazbo članstva. Prireditelj se je strogo držal načela, da morajo predavati na takih predavanjih res dobri predavatelji, da se s tem nudi pripadnikom pokreta čim večjo možnost izobrazbe. Tako je sklenil, da priredi štiri zaporedna predavanja, in sicer:

v torek 15. marca t. l. se je vršilo prvo predavanje; predaval je tovariš dr. Alujević Branko o temi «Od liberalizma do kolektivizma»;

22. marca t. l. predava tov. Žmavec Pavel o temi «Prizadevanje za svetovni mir».

29. marca t. l. predava tov. dr. Alujević Branko o temi «Nova stremljenja v delavskih organizacijah»;

5. aprila t. l. pa predava o jako zanimivi temi gospod dr. Stojan Bajič, in sicer o temi «Kolektivne pogodbe».

Ker so vsa predavanja strogo strokovnega značaja, apeliramo na naše članstvo kakor tudi na naše prijatelje, da taka predavanja sigurno in v čimvečjem številu posečate.

Predavanja se vršijo vsak torek ob 18. uri v predavalnici Delavske zbornice, vhod iz Čopove ulice, zadnja vrata.

Sindikalizem v Franciji

Francoski zgodovinar prof. Georges Bourgin je predaval v Socialnem zavodu ČSR «O razvoju sindikalnega gibanja v Franciji». Predavatelj je v glavnem govoril o zgodovinskem razvoju sindikalizma in je dejal, da je z veliko francosko revolucijo prišlo do razcepa starih cehovnih stanov in bratstev, ki so preživeli z novim načinom proizvodnjo. Skrajna proizvodnja in koncentracija kapitala sta dovedla delavstvo do nezaslišane bede. Šele leta 1844. se pojavljajo v Franciji delavski sindikati v pravem pomenu besede, a od leta 1902. se ustanovi Osredno strokovno združenje (Confédération générale du travail, CGT) v tej obliki, v kateri traja še danes. Po vojni leta 1920. se pojavi val velikih stavk in njih posledica je razcepitev dotedaj enotnega gibanja na socialno demokratično frakcijo (CGT) in komunistično (CGTU). Ostri boj med obema traja prav do leta 1934., ko pod dojmom fašistične nevarnosti pride do prvih posvetovanj za ponovno združitev, kar se je pričelo izvajati leta 1935. Veliko stavkovno gibanje je prineslo zmago Ljudski fronti, gibanje samo pa je bilo zaključeno z «Matignonskim sporazumom» leta 1936. Vse to pa je prineslo delavstvu tri velevažne pridobitve: plačane dopuste, štirideseturni delavni tednik in kolektivne pogodbe.

Nov boj za skrajšanje delovne dobe

Kdo je odgovoren za usodo 40urnega delovnega tedna?

Enkrat mora priti in bo prišla doba, ko bo gospodarsko in socialno življenje obvladano z razumom. Pa se bodo ljudje spraševali, kako je to mogoče, da se je po več let na milijone brezposelnih zaman prizadevalo za delo v tovarnah, katere so producirale vedno več blaga, katerega pa ni bilo mogoče spraviti v promet. Pa bodoči svet bo brezdvomno ugotavljal, kdo je bil odgovoren za to, da z naraščajočo mehanizacijo produkcije in naraščajočo delovno produkcijo ni bil istočasno skrajšan delovni čas. Ta odgovornost mora biti, kolikor je to mogoče, ugotovljena že danes. Tu bomo predočili, kako gleda na to vprašanje odgovornosti za usodo 40urnega delovnega tedna vodja delavskega strokovnega gibanja in podpredsednik Mednarodnega urada dela, Corneille Merteus.

To so bile delavske strokovne organizacije, katere so po desetletnih bojih za splošno skrajšano delovno dobo razvile v letu 1931 problem štirideseturnega delavnega tednika pri forumu Mednarodne organizacije dela. Ko pa je bil v letu 1935. sprejet okvirni dogovor v bistvu 40-urnega delavnega tedna, so bile zopet delavske strokovne organizacije one, katere so takoj od začetka prišle na to, da je metoda postopnega uvajanja štirideseturnega delavnega tedna v posameznih industrijskih podjetjih in oddelkih teh industrij obsojena že v naprej z neuspehom.

Merteus ponovno pravilno opozarja, da bi pri tem načinu postopanja trajalo več desetletij, predno bi uspelo uvesti vsesplošno štirideseturni delavni tednik. V praksi se je pa to pokazalo še veliko slabše, kot pa so to prerokovali najtrdovratnejši pesimisti. Na Mednarodni konferenci dela se je dosedaj posrečilo pridobiti potrebno večino glasov samo pri dveh dogovorih za 40-urni delavni tednik» (za izvajanje javnih del in v tekstilni industriji. Pr. ur.).

Zato se sedaj zaradi pritiska strokovnih organizacij Mednarodna konferenca dela ponovno vrača k uvedbi 40 urnega delavnega tedna, kar naj bi se uvedlo s splošnim dogovorom, analogno kakor je to bilo z washingtonskim dogovorom leta 1919. v 8urnem delavnem času. Upravni svet Mednarodnega urada dela je ugodil želji, ki je bila izrečena v resoluciji 23. konference dela in v svojem 81. zasedanju v Pragi v mesecu oktobru lanskega leta je sklenila, da mora priti do razprave zaradi sprejetja takega splošnega dogovora že letos v mesecu juniju na 24. zasedanju Mednarodne konference dela.

Pričenja se torej nova etapa boja za 40 urni delavni teden in istočasno se pojavlja tudi nova odgovornost. Ni verjetno, da bi se že v tem zasedanju rešilo to vprašanje skrajšanega delavnega časa. Metoda skrajšanega delavnega časa namreč ni imela do sedaj pravih uspehov in prav zaradi tega je mogoče pričakovati končne rešitve tega vprašanja šele po drugem zasedanju leta 1939. Kljub temu ne preostaja dosti časa in je nujno pripraviti vse, da bi se to vprašanje rešilo po normalni poti, s treznim in dobrim premislekom ter v splošno zadovoljstvo.

Odgovornost za učinek razgovorov o štirideseturnem delavnem času je dana z izsledkom glasovanja v praškem zasedanju sveta Mednarodnega urada dela. Proti predlogom delavske skupine so glasovali delodajalci, edino delegati delodajalcev iz Francije in Severnoameriških držav niso glasovali proti. Delavske predloge pa so podprli najbolj vladni zastopniki Francije in Severno ameriških držav. To so bili ti delegati, ki so na podlagi resolucije, ki je bila podana od delavskih skupin, predložili končni predlog, ki je bil sprejet z 20 glasovi proti šestim.

Merteus pravi, da «tako ugodnega rezultata v upravnem svetu ni nihče pričakoval». Seveda pa je treba računati s tem, da je pri praškem glasovanju marsikdo mislil izmed delegatov, da se bodo razmere do 1939. prav gotovo izpremenile in da se bo tedaj že našlo priložnost, da se bodo otresli odgovornosti. V resnici pa je zadeva drugačna: Prav zaradi tega, ker je odločilni trenotek še daleč in ker se bo potreba po skrajšanem času vedno bolj poostrila, se odgovornost teh, ki imajo v rokah usodo štirideseturnega delovnega časa, vedno veča.

Delavsko gibanje v Beogradu

Čas zahteva svoje in v delavskih vrstah se vedno močneje občuti potreba po skupnem nastopu v boju za ustvarjanje svojih ciljev. Jugoslovensko delavstvo mora vedno imeti pred očmi dejstvo, da bo edino v strnjeni fronti moglo v boju proti kapitalizmu priti do izraza. Našo narodno socialistično organizacijo odlikuje najlepši in najrealnejši program, zato bo tudi v ustvarjanju enotnega delavskega gibanja v naši državi imela važno vlogo. Da bomo pa k temu delu doprinesli čim več, moramo vsaj v glavnih potezah poznati gibanje delavstva v južnih krajih, njihove razmere in težnje.

Središče zanimanja vsega delavstva v Beogradu in tudi v notranjosti je bila ostra enomesečna borba med delavstvom prve tekstilne družbe v Beogradu in njenim vodstvom. Spor je nastal zaradi tega, ker je podjetje nameravalo uvesti nov sistem dela, čemur pa se je delavstvo odločno uprlo in stopilo v stavko. Organizacijo stavke so vzeli v svoje roke voditelji delavske komore. Urejena je bila kuhinja, kjer so stavkujoči dobivali najpotrebnejšo hrano. V delavski komori so se dnevno vršila zborovanja, posvetovanja in seje. Podjetje je stavilo pogoje, ki pa so jih na zadnjem zborovanju, 9. januarja, delavci odločno odbili. Toda na veliko razočaranje tekstilnega delavstva in na začudenje vse ostale javnosti so se nekaj dni pozneje nenadoma pojavili voditelji stavke Krečič, Belič in Jevtovič — s podpisanim sporazumom. Pristali so na pogoje podjetja, ki so jih pred nekoliko dnevi delavci odločno odbili... Seveda je omenjena trojica za svojo značajnost dobila primerno, a mnogo premajhno »nagrado« s tem, da jih je delavstvo — izžvižgalo.

Stavka kot sredstvo, s katerim se delavstvo bori za svoje pravice, je popolnoma upravičena, če izraža soglasno željo delavstva in če je njeno vodstvo v rokah značajnih ljudi, ki jim je dobrobit delavstva najvažnejši. Na žalost pa se pogostoma zgodi, da je delavstvo pri stavkah samo orodje nekaterih razdiračev, ki jim je samo za nered, delavske težnje so jim pa samo sredstvo za njihovo komunistično hujskanje. In gorje delavstvu, če nasede takim razdiralnim elementom. Ne samo, da v taki borbi težko dosežejo kako pridobitev, ampak celo ono, kar so si preje v dolgoletni borbi priborili, izgube.

Približno isto se je zgodilo s tekstilno stavko v Beogradu. Po enomesečni borbi so delavstvo njihovi voditelji sramotno pustili na cedilu in kapital je slavil dvojno zmago. Delavci so morali sprejeti vse pogoje, ki jim jih je stavilo vodstvo podjetja, pristati so morali tudi na to, da se na 20 strojih za poizkušno uvede novi sistem, zaradi česar je v glavnem izbruhnila stavka. Poleg vsega tega je pa delavstvo v enomesečni stavki (stavkalo je 950 delavcev) utrpelo skupno kolo 600.000 din škode, ki je najbrže ne bodo občutili voditelji stavke, ki jo bo pa hudo občutilo okoli 3000 družinskih članov stavkujočih delavcev.

V Beogradu že dalje časa potekajo pogajanja med mesarskimi delodajalci in njihovimi uslužbenci. Položaj mesarskih delavcev v Beogradu, kot tudi po drugih krajih naše države, je izredno slab. Medtem, ko imajo drugi poklici kolikor toliko urejen delavni čas in nedeljski počitek, so mesarski pomočniki in delavci na klavnicah v tem pogledu odvisni od milosti in nemilosti delodajalca. Da bi se uredilo to pereče vprašanje, se je v Beogradu večina mesarskih delavcev organizirala in preko svojih organizacij stopila v pregovore z mesarskimi podjetniki. Pogajanja se vrše že skoro 14 dni, a do konkretnih zaključkov še ni prišlo. Ker pa se pri mesarskih delavcih opaža odločna volja, da v boju za svoje zahteve, ki so res minimalne in ki jim nihče ne more očitati, da so neustvarljive, kajti zahtevajo samo nedeljski počitek in 10 urni delavni dan, obstoji precej možnosti, da v tej borbi uspejo, kar jim moramo samo iskreno želeti.

Tudi v drugih panogah delavstva je življenje močno razgibano. Stare kolektivne pogodbe potekajo in treba je počasi misliti na nove, katerih načrti se še pridno snujejo na pogostih zborovanjih in sestankih delavskih organizacij. Delavske organizacije prirejajo pogosto predavanja, ki pa ne dosegajo tistega obiska, ki bi ga prireditelji želeli. Samo na veliki večini delavskih zborovanj, predavanj in sestankov se opaža usodna napaka, da strokovnost teh prireditev stopa vedno bolj v ozadje, na njeno mesta pa stopa politika. To je napaka, ki jo bo morda delavstvo še hudo obžalovalo. Delavstvu ne manjka politikov, delavstvu manjka strokovno naobraženih voditeljev, ki bodo sposobni delavstvu ustvariti boljšo bodočnost. To pravilo v dvojni meri velja za delavske organizacije v Beogradu.

R. K.

Japonski narod proti vojni na Kitajskem

Redko dospejo k nam vesti o borbi japonskega naroda proti vojni. Toda to, kar slišimo, zgovorno priča, da obstoji na Japonskem široko zasnovano gibanje proti tej imperialistični vojni.

Nedavno so študenti na univerzi v Tokiu izvedli nekaj demonstracij proti vojni. Vkljub vsem «meram opreznosti», se je udeležilo neke demonstracije 1000, druge pa 3000 študentov.

«Zveza industrijskih delavcev in kmetov» je te dni zahtevala, naj se zmanjša budžet vojnega ministerstva in naj se ta denar uporabi za pomoč revnim kmetom. Zveza ima 50.000 tisoč članov.

Izvršilni odbor ljudske fronte: «Društvo za akcijo» Ybko Kai), ki ga sestavljajo japonski liberalci, demokrati, antifašisti, socialisti in komunisti, je pokrenil borbo za mir (plakati, letaki, govori, parole).

Koncem septembra so skušali mornarji v Kobe organizirati generalni štrajk.

Izšel je manifest, naslovljen na vojake, ki odhajajo na Kitajsko. Podpisali so ga: Kmetska zveza, Zveza klavcev, Splošna japonska sindikalna zveza, Zveza industrijskih delavcev, Združenje rezervistov.

V tem manifestu stoji:

«Strašno je, da odhajate v inozemstvo, kjer boste prelili svojo kri. V čigavem interesu je to, kar delate? Militaristi in denarna oligarhija si hočejo z vojno podjarmiti in izrabljati vedno večje število ljudi. Vaše žene in otroci, vaši sorodniki so lačni in bolni in živijo v revščini. V Mandžuriji je mrtvih in ranjenih že okrog 200 tisoč naših ljudi. Ali so Kitajci naši sovražniki? Ne! Ta odhod v vojno ne pomeni ljubezni do domovine. Vojna klika in vojna sta vzrok bednega življenja japonskega naroda. Vojna klika je naš sovražnik. Ta je izdajalec domovine. Zahtevamo, da se takoj sklene mir!»

V septembru so delili v velikih množinah letake v Tokiu in v tovarnah v Osaki. Ameriški novinar piše v listu «China Weekly Review»:

«Policija proglasi ljudi, ki so proti vojni, enostavno za boljševike in jih zapira za delj časa samo zato, da jim onemogoča akcijo za mir. Najhuje je na Koreji. Tam se vršijo aretacije v masah. Koreance uničijo v policijskih zaporih.

Na nekem mitingu v Honkongu je pozval japonski konzul Micusove tamošnje Japonce, naj se odzovejo pozivu na mobilizacijo. 500 Japoncev se je temu odkrito uprlo, vkljub vsem napadom japonskega konzula.

Tako stojita nasproti japonski finančni oligarhiji in vojni kliki dve fronti: Združena kitajska masa in fronta v sami Japonski. To fronto sestavljajo japonske delovne mase, demokrati, prijatelji miru in tlačeni narodi Formoze in Koreje. Vsi ti so danes zavezniki Kitajcev in skupno tvorijo antifašistično falango. Japonski narod noče vojne proti Kitajski.

(L. D. — «Kultura».)

Pravni svetovalec

Ugodnost socijalnega zavarovanja za rodbinske člane (Ribnica).

V p r a š a n j e: Zavarovan sem pri OUZD, vendar zdravnik ni hotel brezplačno zdraviti moje žene, češ da ima posestvo, ki meri več kakor 2 ara.

Ali ima moja žena pravico do brezplačnega zdravljenja?

O d g o v o r: Po § 45 zakona o zavarovanju delavcev imajo pravico do brezplačnega zdravljenja, zdravil itd. tudi oni rodbinski člani zavarovanca, ki nimajo dohodkov in žive z zavarovancem v istem gospodarstvu. Če Vaša žena nima dohodkov in je posestvo Vaša last, ji pripada po zakonu v primeru bolezni brezplačna zdravniška oskrba.

Bolniška mezda in 14 dnevna odpoved (Kranj).

V p r a š a n j e: Neko gradbeno tvrdko sem tožil zaradi plačila bolniške mezde po § 219 o. z. in pa na plačilo 14 dnevne mezde zaradi odpusta, ker mi je podjetje odpovedalo službo istočasno ko sem se javil bolnega, dasiravno se delavcu ne sme služba odpovedati v času bolezni. Obrtno in prizivno sodišče pa je moj zahtevek za odpust zavrnilo, ker je smatralo za ugotovljeno, da mi je bila služba odpovedana, preden sem se javil bolnega. Ali morem še kaj doseči?

O d g o v o r: Proti zavrnitvi obrtno-prizivnega sodišča nimate več pritožbe, četudi je morda sodba po Vašem mnenju krivična. Sodišče je Vaš zahtevek za odpust zavrnilo, ker je očividno verjelo pričam, da ste bili odpuščeni, preden ste se javili bolnega.

Praktični nasveti

Madeže od sidola očistiš edino z mrzlo vodo. Če je sidol kanil na obleko, tedaj madež hitro izperi z mrzlo vodo, po potrebi še malo namili in nato izperi. Madež od sidola pa je treba takoj izprati, sicer razje barvo blaga. Če kane sidol na tla, tedaj pobriši madež z mrzlo vodo in ko se pod posuši, tedaj pomaži z loščilom in zdrgni s krtačo ali volneno krpo, pa se ne bo nič poznalo.

Zmrzel krompir ima osladen okus. Da krompirju to sladkobo odvzameš, ga pristavi, najsibo v oblicah ali olupljen, z mrzlo vodo in ko že hoče zavreti, ocedi vodo in nalij svežega kropa, pa bo krompir izgubil precej na sladkosti, a na dobrem okusu nič, temveč le pridobil.

Zahvala. Zadnja volilna faza je pri kraju. V soboto se je konstituiral tudi zaupniški zbor.

Tovariši volilci! Vam vsem, ki ste pokazali odločno disciplino in oddali svoj glas za listo Narodno strokovne zveze, katere nosilec sem bil jaz, najiskrenejša zahvala. — Naše geslo naj bo: delati, delati do končne zmage delavstva, slovenskega naroda in Jugoslavije.

Zupan Tine, predsednik NSZ.

A. VARŠEK
DOMŽALE
IZDELUJE,
PREUREJA,
POPRAVLJA
RAZLIČNE STROJE, STROJNE DELE,
MOTORJE, ELEKTRIČNE NAPRAVE IN
STRELOVODE

Za konzorcij «Nova Pravda» izdaja dr. J. Bohinjec, odgovorni urednik Franjo Rupnik. Za Delniško tiskarno, d. d. v Ljubljani Ivan Ovsenik. Vsi v Ljubljani.